

УДК 338.448(100=161.2)

Чайка-Петегирич Л.Б.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

Chajka-Peteghyrych Lilija

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economic and Management
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

TRENDS FOR INTERNATIONAL TOURISM DEVELOPMENT IN THE CARPATHIAN REGION OF UKRAINE

Стаття присвячена аналізу особливостей туристичного потенціалу та розвитку міжнародного туризму у Карпатському регіоні України. Природний, культурно-історичний, рекреаційний потенціал Карпатського регіону забезпечує конкурентоспроможність туристичного продукту на рівні держави і може сприяти інтеграції туристської галузі регіону на міжнародний туристичний ринок. У статті представлено узагальнені статистичні дані міжнародної туристичної діяльності в Карпатському регіоні України, проведено порівняльний аналіз кількості реалізованих путівок туристичними агенціями та туристичними операторами іноземним громадянам і доходів від надання туристичних послуг, визначено динаміку кількості обслуговуваних туристів. На основі узагальнених даних визначено тенденції розвитку туризму у Карпатському регіоні України.

Ключові слова: міжнародний туризм, Карпатський регіон, туристична діяльність, іноземні громадяни, туристичний потенціал.

Статья посвящена анализу особенностей туристического потенциала и развития международного туризма в Карпатском регионе Украины. Природный, культурно-исторический, рекреационный потенциал

Карпатського регіону забезпечує конкурентоспособність туристичного продукту на рівні держави і може сприяти інтеграції туристичної галузі регіону на міжнародний туристичний ринок. В статті представлені обобщенні статистичні дані міжнародної туристичної діяльності в Карпатському регіоні України, проведено порівняльний аналіз кількості реалізованих туристичних послуг туристичними агентствами та туристичними операторами іноземним громадянам, визначено динаміку кількості обслуговуваних туристів і доходів від надання туристичних послуг. На основі обобщених даних визначено тенденції розвитку туризму в Карпатському регіоні.

Ключові слова: міжнародний туризм, Карпатський регіон, туристична діяльність, іноземні громадяни, туристичний потенціал.

The article is devoted to the analysis of features of tourist potential and development of international tourism in the Carpathian region of Ukraine. It represents a unique combination of mountain landscapes, clean air, therapeutic resorts, historical monuments and ethnic culture. Administratively the Carpathian region is represented by the Transcarpathian, Ivano-Frankivsk, Lviv and Chernivtsi regions covering the south-western part of Ukraine. Each of the regions has tourist products, which is their "business card" in the tourist services market. The Carpathian tourism product has all the possibilities for developing on the basis of its natural, cultural-historical, recreational potential. The relevance of this study is due to the importance that tourism receives in the modern world. The pace of its development and significant volumes of foreign exchange inflows have a strong influence on various sectors of the economy, and also have a positive influence on the development of its own tourism industry. An analysis of the domestic tourism market allows to determine the trends of the tourism product development, outline the prospects for further development of tourism in order to integrate the tourism industry of the Carpathian region into the world tourism industry. Taking into account the necessity of monitoring tourism development, the article presents the generalized statistics of international tourism activity in the Carpathian region of Ukraine, conducted a comparative analysis of the number of trips made by travel agencies and tour operators to foreign citizens, the dynamics of the number of tourists served and revenues from the provision of tourist services. The generalized data confirmed that tourism in this region is developing and is a priority sector of the economy. The authorities of the oblasts of the Carpathian region are aware of the importance of tourism for the development of the territory and promote the development of the tourism brand of cities and regions. The tourist product of the region is actively promoted at international exhibitions, tourism development programs are being developed, and various categories of tourists are involved.

Keywords: Carpathian region of Ukraine, tourism potential, tourism activity, international tourism, foreign citizens.

Постановка проблеми. У сучасному світі туристична галузь є однією з найбільш динамічних та високоприбуткових галузей світового господарства. Розвитку туризму приділяють увагу всі міста і країни світу. Туризм впливає на різні сектори економіки, сприяє зайнятості населення, формує імідж території чи держави, сприяє залученню інвестицій, розвитку транспортної та туристичної інфраструктури. Туристична сфера об'єднує різні дотичні галузі – культуру, мистецтво, спорт, освіту, науку, фінанси, зв'язок, народні промисли тощо. Тому кожен учасник туристичного ринку намагається максимально популяризувати власний туристичний потенціал як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку.

Сучасний вітчизняний туризм функціонує в конкурентних умовах. Кожний район, місто намагаються пропагувати свою туристичну привабливість. Особливим туристичним потенціалом на карті України володіє Карпатський регіон. Природно-рекреаційні ресурси регіону, численні історико-архітектурні, культурні та етнографічні пам'ятки, вигідне географічне положення, розвинена транспортна мережа є вагомими передумовами для розвитку індустрії туризму в регіоні, санаторно-курортного лікування, оздоровлення, відпочинку, спрямованого на вітчизняних та іноземних туристів.

Враховуючи динамічність та безперервність розвитку туризму необхідно проводити постійний аналіз туристичної діяльності в країні та регіонах зокрема. Це дозволяє визначити тенденції розвитку туристичного продукту, окреслити перспективи подальшого розвитку туризму з метою інтеграції туристської галузі в світову туристичну сферу. Тому можна говорити про актуальність обраної теми з точки зору аналізу

розвитку туризму у Карпатському регіоні України, визначення шляхів формування його конкурентоспроможності на вітчизняному та міжнародному ринку туристичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням розвитку туристичної діяльності в Карпатському регіоні України, аналізу його туристичного потенціалу присвячено низку публікацій вітчизняних дослідників та науковців. Зокрема, Маниліч М. та Рошко Н. окреслили переваги Карпатського регіону в туристичній діяльності України [3]; Подвірна Х. та Грицевич В. розкрили територіальні аспекти міжнародного туризму в даному регіоні [5]; Передерко В. проаналізував розвиток туристичної інфраструктури Карпатського регіону за сприяння проектів міжнародної технічної допомоги [4].

Досліджуючи розвиток культурного туризму в Карпатському регіоні, Кіндрачук Н. зазначає: «Карпатський регіон України – своєрідний ареал збереження національної культури, духовності нашої держави, унікальний регіон, де збережені національні традиції, багата історико-культурна спадщина – все це сприяє створенню потужної туристичної індустрії, що буде економічно вигідною галуззю для регіону» [2, с. 118].

Захарчин Г. та Соломійчук Н. підкреслюють, що в Карпатському регіоні потрібно лише підбрати по раціональне використання наявних природних та культурно-історичних ресурсів; потрібні «розумні виконавці, які б забезпечили належні умови для діяльності суб'єктів туристичного бізнесу, сприяли б розвитку туристичних ресурсів, залучали потужну рекламу та доброзичливо ставились до клієнтів» [1, с. 97].

Аналіз публікацій засвідчив, що розвиток туризму в Карпатському регіоні України є багатосторонньою

проблемою, яка охоплює різноманітні теоретичні, методологічні, організаційні аспекти. Однак окреслена тема не отримала окремого висвітлення, що дозволяє продовжити дослідження туризму даного регіону через аналіз міжнародного в'їзного туризму.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати основні показники в'їзного (іноземного) туризму в Карпатському регіоні України.

Виклад основного матеріалу. Карпатський регіон є одним з провідних туристичних та рекреаційних регіонів України. Адміністративно в його склад входять Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області.

Поєднання природного, рекреаційного, етнічного, культурно-історичного ресурсів забезпечують різноманітну пропозицію туристичного продукту. Це активні види туризму: гірськолижний туризм (Сколе, Славське, Ворохта, Рахів, Воловець, Косів, закарпатські села Поляниця, Пилипець, Ізки, Подбовець, Жденієво, Яремче, Буковель); велотуризм (найбільший велопарк України «Bukovel Bike Park», байк-парк на курорті Пилипець, де щороку проходять міжнародні рейсові перегони Pylopets Gravity Race); спелеотуризм (Звинячин, Подвірне); рафтинг; параплантаризм (полонина Боржава, курорт Пилипець); екотуризм туризм. Особливої уваги заслуговує оздоровчий туризм (Трускавець, Моршин, Східниця, соляні озера та термальні джерела Закарпаття). Також у регіоні розвинений пізнавально-культурний туризм (замки Львівщини та Закарпаття, культурно-історичні пам'ятки Львова, Чернівців, Хотина, малі туристичні міста Львівщини з туристичними об'єктами, занесеними до світової спадщини ЮНЕСКО); паломницький та сакральний туризм; етнотуризм (центри гуцульської культури на Івано-Франківщині, етнофестивалі у Львові).

Наявність значної кількості туристично-рекреаційних об'єктів сприяє розвитку туристичної індустрії у Карпатському регіоні України. Однак основним показником туристичної діяльності є кількість обслуговуваних туристів. У нашому дослідженні ми проаналізуємо дані щодо кількості в'їзних (іноземних) туристів (див. табл. 1).

Таблиця 1

Кількість іноземних туристів, обслуговуваних турагентами та туроператорами* (ос.)

	2014	2015	2016	2017
Україна	17070	15159	35071	39606
Карпатський регіон	2671	4500	11023	9416
Закарпатська область	6	13	68	102
Івано-Франківська область	567	1324	2473	3190
Львівська область	2015	3057	8370	6042
Чернівецька область	83	106	112	82

* – суб'єкти туристичної діяльності: юридичні особи, фізичні особи-підприємці

Джерело: складено автором за [6–9]

Як видно з таблиці, протягом 2014–2016 років спостерігається позитивна динаміка кількості обслуго-

уваних іноземних туристів по областях та в цілому по Карпатському регіону. У 2017 році спостерігаємо подальше зростання кількості іноземних туристів у Закарпатській та Івано-Франківській областях, а показники у Львівській та Чернівецькій областях характеризуються зменшенням. Це позначилося і на загальному показнику Карпатського регіону у 2017 році, який становить 23,8% від загальної кількості обслуговуваних іноземних туристів загалом в Україні, порівняно з 31,4% у 2016 році.

Найменша частка обслуговуваних іноземних туристів за аналізований період припадає на Закарпатську та Чернівецьку області, відповідно 0,2% і 3,2% – 2014 р., 0,3% і 2,4% – 2015 р., 0,6% і 1,1% – 2016 р. і 1% та 0,9% – 2017 р.

У структурному відношенні зі всіх іноземних туристів, які відвідали Карпатський регіон у 2014–2017 роках, найбільша частка припадає на Львівську область: 75,4% у 2014 році, 67,9% у 2015 році, 75,9% у 2016 році і 64,2% у 2017 році. Це пояснюється популярністю лікувально-оздоровчого туризму у Львівській області. За даними державної служби статистики України [6–9] метою поїздки понад 60% іноземних туристів у Львівській області є лікування. І це не дивно, адже лікувально-оздоровчі ресурси Львівщини представлені 200-ма лікувальними джерелами мінеральних вод 7 типів, лікувальними грязями, родовищем озокериту. На базі цих унікальних ресурсів розвиваються відомі курорти Трускавець, Східниця, Моршин, Немирів, Великий Любін, Шкло, де створені умови для профілактики й лікування органів дихання, шлунково-кишкового тракту, нервової та серцево-судинної систем, опорно-рухового апарату. Санаторно-курортна справа є одним з найдавніших видів рекреації на Львівщині і відома ще з часів Австро-Угорської імперії.

Метою відвідування іноземними туристами Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей є виключно дозвілля та відпочинок [6–9].

Ще одним показником розвитку в'їзного туризму є кількість та вартість реалізованих туристичних путівок суб'єктами туристичної діяльності іноземним громадянам для подорожі в межах України. Структуру цих показників подано у табл. 2.

За даними таблиці бачимо, що лідером з продажу туристичних путівок іноземним громадянам є Львівська область, на другому місці Івано-Франківська область. Мінімальний показник спостерігається у Закарпатській та Чернівецькій областях. Зокрема у Чернівецькій області 2017 року не було реалізованої жодної путівки іноземному туристу.

Співвідношення загальних даних щодо реалізованих путівок іноземним туристам по Карпатському регіону та іншим областям України представлено на рис. 1.

Як бачимо, частка путівок, реалізованих суб'єктами туристичної діяльності Карпатського регіону іноземним туристам для подорожі в межах України, від загального показника по Україні у 2015–2016 роках становила понад 50%. У 2017 році спостерігаємо зменшення цього показника до 46,5%, однак він є вдвічі більшим за показник 2014 року (20,1%).

Аналіз статистичних даних засвідчив позитивну динаміку розвитку в'їзного туризму в регіоні протягом

Показники туристичної діяльності по областях Карпатського регіону*

Показник	Роки			
	2014	2015	2016	2017
Кількість реалізованих туроператорами та турагентами туристичних путівок іноземцям для подорожі в межах України (од.)				
Україна	11814	6782	17626	17306
Карпатський регіон	2369	3487	10421	8052
Закарпатська область	2	1	5	82
Івано-Франківська область	567	1324	2473	3189
Львівська область	1797	2157	7915	4781
Чернівецька область	3	5	28	-
Вартість реалізованих туроператорами та турагентами туристичних путівок (тис. грн.)				
Закарпатська область	34,1	5,0	29,1	131,5
Івано-Франківська область	1401,0	1967,8	9366,0	14030,1
Львівська область	8926,4	23820,4	137275,1	43768,4
Чернівецька область	226,5	259,8	513,8	-

* – у загальній кількості враховано показники діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців

Джерело: складено автором за [6–9]

2014-2016 років. Показники 2017 року свідчать про те, що поряд з низкою позитивних тенденцій в туристичній галузі Карпатського регіону залишаються проблеми, які заважають реалізувати туристичний потенціал регіону. Вирішення наявних проблем вимагає системного підходу до розвитку туристичної та курортної галузі регіону. Серед пріоритетних напрямків роботи з розвитку та управління туризму варто виокремити:

- маркетинг/промоція (поширення інформації іноземними мовами про події та заходи в областях Карпатського регіону у мережі Інтернет та друкованих

виданнях; презентація туристичних можливостей регіону на виставках);

- сервіс/якість (маркетинг є важливим, але він завжди стикається з якістю, коли туристи приїжджають до туристичних дестинація і не отримують сервісу обіцяного рівня. Учасникам ринку туристичних послуг варто усвідомлювати, що впровадження міжнародних стандартів якості є необхідною складовою конкурентоспроможності в сучасних ринкових умовах);

- покращення туристично-рекреаційної інфраструктури;

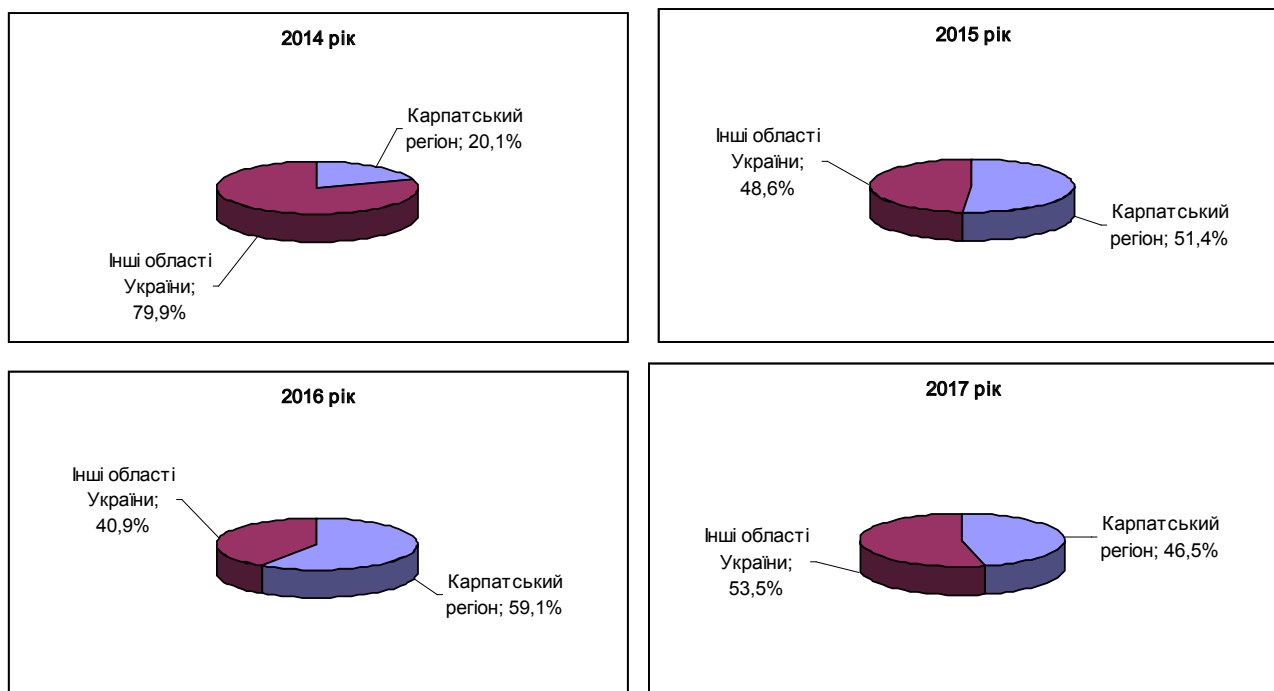

Рис. 1. Структура кількості реалізованих путівок іноземним туристам в Карпатському регіоні та інших областях України 2014-2017 рр., %

Джерело: складено автором за [6–9]

– покращення стану автомобільних доріг, розробка та ознакування автомобільних туристичних шляхів тощо.

Влада областей Карпатського регіону усвідомлює пріоритетність туризму у соціально-економічному й культурному розвитку регіону і реалізовує заходи, які сприяють покращенню туристичної привабливості регіону для іноземних туристів. Так, туристичний продукт регіону активно популяризується на щорічних міжнародних туристичних виставках; розробляються програми з розвитку туризму, які розраховані на оптимізацію ефективного використання туристичного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності туризму в регіоні на вітчизняному та міжнародному ринку; приділяють увагу питанням транспортного сполучення (відкривають нові авіа-рейси, нові залізничні маршрути міжнародного сполучення), що сприяє збільшенню туристичних потоків, як внутрішніх, так й іноземних туристів.

Висновки. Сучасні реалії розвитку в'їзного (міжнародного) туризму у Карпатському регіоні України показали, що для комплексного розвитку туризму, забезпечення раціонального використання туристичних ресурсів регіону, а також вирішення питань інфраструктурного та інформаційного облаштування туристичних об'єктів необхідні зважені управлінські рішення та продумані практичні дії. Підвищити популярність серед іноземних туристів, збільшити обсяги реалізації туристичних та санаторно-курортних послуг допоможуть міжнародне співробітництво й обмін досвідом в сфері туризму та курортів; розробка та реалізація спільних туристичних проєктів із прикордонними регіонами-партнерами; підвищення професійного рівня працівників туристично-рекреаційної сфери. Усе це сприятиме формуванню статусу Карпатського регіону України як туристичного регіону міжнародного значення.

Бібліографічний список:

- Захарчин Г., Соломійчук Н. Інноваційні підходи до розвитку туризму у Карпатському регіоні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : *Проблеми економіки та управління*. 2007. № 579. С. 94–99.
- Кіндрачук Н. Розвиток культурного туризму в Карпатському регіоні України: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. *Інтелекція і влада*. Серія : *історія*. 2012. Вип. 27. С. 117–123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iiv_2012_27_14 (дата звернення: 30.05.2019).
- Маниліч М., Рошко Н. Переваги Карпатського регіону в туристичній діяльності України. *Економічний аналіз*. 2015. Том 21. № 2. С. 6–11.
- Передерко В. Розвиток інфраструктури еко- і геотуризму в Карпатському регіоні за сприяння проєктів міжнародної технічної допомоги. *Економіка і суспільство*. Мукачівський державний університет. Випуск № 2. 2016. С. 418–424. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/75.pdf (дата звернення: 30.05.2019).
- Подвірна Х., Грицевич В. Міжнародний туризм у Карпатському регіоні України: регіональні аспекти та розвиток. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки*. 2012. № 18(243). С. 170–175.
- Туристична діяльність в Україні у 2014 році. Статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2015. 76 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (дата звернення: 05.06.2019).
- Туристична діяльність в Україні у 2015 році. Статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2016. 76 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (дата звернення: 05.06.2019).
- Туристична діяльність в Україні у 2016 році. Статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2017. 76 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (дата звернення: 05.06.2019).
- Туристична діяльність в Україні у 2017 році. Статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 90 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_td_2017.pdf (дата звернення: 07/06/2019).
- Zakharchyn Gh., Solomijchuk N. (2007). Innovacijni pidkhody do rozvytku turizmu u Karpatskomu rehioni [Innovative approaches to tourism development in the Carpathian region]. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series : Problems of Economics and Management*, no. 579, pp. 94–99.
- Kindrachuk N. (2012). Rozvytok kuljturnogho turizmu v Karpatskomu rehioni Ukrajinj: analiz suchasnogho stanu ta perspektyvy rozvytku [Development of cultural tourism in the Carpathian region of Ukraine: analysis of the current state and development prospects]. *Intellectuals and state power*, 2012, vol. 27, pp. 117–123. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iiv_2012_27_14 (accessed 30 May 2019).
- Manylich M., Roshko N. (2015). Perevaghy Karpatskogho rehionu v turystychnij dijalnosti Ukrajinj [Advantages of the Carpathian region in tourism activity of Ukraine]. *Economic analysis*, vol. 21, no. 2, pp. 6–11.
- Perederko V. (2016). Rozvytok infrastruktury eko- i gheturizmu v karpatskomu rehioni za sprjannja proektiv mizhnarodnoji tekhnichnoji dopomogy [Development of infrastructure of eco-and geotourism in the Carpathian region with the assistance of international technical assistance projects]. *Economics and Society*. Mukachevo State University, no. 2, pp. 418–424. Available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/75.pdf (accessed 30 May 2019).
- Podvirna Kh., Ghrycevyh V. (2012). Mizhnarodnyj turizm u Karpatskomu rehioni Ukrajinj: regionaljni aspekty ta rozvytok [International tourism in the Carpathian region of Ukraine: regional aspects and development]. *Scientific herald of the Lesia Ukrainka Eastern European National University. Geographical Sciences*, no. 18(243), pp. 170–175.
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinj (2015). *Turystychna dijalnistj v Ukrajinj u 2014 roci. Statystychnyj bjuletenj* [Tourist activity in Ukraine in 2014. Statistical bulletin]. Kyiv, 76 p. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (accessed 5 June 2019).
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinj (2016). *Turystychna dijalnistj v Ukrajinj u 2015 roci. Statystychnyj bjuletenj* [Tourist activity in Ukraine in 2015. Statistical bulletin]. Kyiv, 76 p. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (accessed 5 June 2019).
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinj (2017). *Turystychna dijalnistj v Ukrajinj u 2016 roci. Statystychnyj bjuletenj* [Tourist activity in Ukraine in 2016. Statistical bulletin]. Kyiv, 76 p. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (accessed 5 June 2019).
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinj (2018). *Turystychna dijalnistj v Ukrajinj u 2017 roci. Statystychnyj bjuletenj* [Tourist activity in Ukraine in 2017. Statistical bulletin]. Kyiv, 90 p. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_td_2017.pdf (accessed 7 June 2019).